

माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यभूत सेवा धोरण २०२३ मधील तरतुदीनुसार उदयोन्मुख तंत्रज्ञान क्षेत्राकरीता रु. ३०० कोटी रकमेचा गुंतवणूक निधी (Investment Fund) स्थापन करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: मातंधो-२०२४/प्र.क्र.३७/उद्योग-२
मंत्रालय, मुंबई.
दिनांक: २३ एप्रिल, २०२५.

वाचा : १. शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग, क्र. आयटीपी-२०२१/प्र.क्र.१७०/उद्योग-२, दि.२७.०६.२०२३.
२. विकास आयुक्त (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई यांचे पत्र क्र.उसं/माहिती तंत्रज्ञान/गुंतवणूक निधी/२०२५/अ-१८५, दि. २५.०२.२०२५.

प्रस्तावना :

दि.२७.०६.२०२३ रोजी जाहीर झालेल्या राज्याच्या माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यभूत सेवा धोरण २०२३ अंतर्गत राज्याला "भारताची तंत्रज्ञान राजधानी" बनवण्याचे महत्वाकांक्षी उद्दिष्ट ठेवण्यात आले असून माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यभूत सेवा (IT-ITES) क्षेत्रांमध्ये रु. ९५,००० कोटींची गुंतवणूक, ३५ लक्ष नवीन रोजगार संधी आणि रु. १० लाख कोटी निर्यात साध्य करण्याचे लक्ष्य ठेवण्यात आले आहे. सदर धोरणात उदयोन्मुख तंत्रज्ञान (Emerging Technology) या क्षेत्राला Focus Sector म्हणून निर्धारित केले असून माहिती तंत्रज्ञान परीसंस्थेचा विकास करण्याकरीता एम-हब (M-Hub) ही शिखर संस्था स्थापित केली जात आहे. एम-हबचे उद्दिष्ट उदयोन्मुख क्षेत्रांमध्ये नवोन्मेषाला (Innovation) सहाय्य करून या क्षेत्राचा सर्वांगीण विकास करणे हा आहे. याकरीता धोरणामध्ये गुंतवणूक निधी स्थापित केली जाणार आहे.

NASSCOM संस्थेच्या अहवालानुसार, सन २०२३ मध्ये ५.४ दशलक्ष कर्मचाऱ्यांसह भारतीय माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यभूत सेवा क्षेत्राचा वार्षिक महसूल रु. २१ ट्रिलियनपर्यंत पोहोचला असून तो १०.४% या वार्षिक चक्रवाढ दराने (CAGR) वाढून २१ ट्रिलियन वरून सन २०३० पर्यंत दुप्पट होण्याचा अंदाज आहे. सदर वाढ लक्षात घेऊन माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यभूत सेवा धोरण २०२३ तयार करण्यात आले आहे. जुलै २०२३ च्या भारतीय रिझर्व्ह बँक बुलेटिन नुसार, भारताची माहिती तंत्रज्ञान क्षेत्राची निर्यात १०.४% या वार्षिक चक्रवाढ दराने (CAGR) वाढून २१ ट्रिलियन वरून सन २०४० पर्यंत ११३ ट्रिलियन आणि पुढे सन २०४७ पर्यंत २२६ ट्रिलियन पर्यंत वाढेल.

या पार्श्वभूमीवर उदयोन्मुख तंत्रज्ञानावर आधारित स्टार्टअप्सना सुरुवातीच्या टप्प्यातील आव्हानांवर मात करून स्केलेबिलिटीच्या दृष्टीने सक्षम करण्यासाठी महाराष्ट्र उदयोन्मुख तंत्रज्ञान निधी (Maharashtra Emerging Technology Fund) हा गुंतवणूक निधी उभारण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यभूत सेवा धोरण २०२३ मधील तरतुदीनुसार उदयोन्मुख तंत्रज्ञान क्षेत्राकरीता उद्योग विभागाच्या आर्थिक योगदानातून महाराष्ट्र उदयोन्मुख तंत्रज्ञान निधी (Maharashtra Emerging Technology Fund) या नावाने रु. ३०० कोटी रकमेचा गुंतवणूक निधी (Investment Fund) स्थापन करण्यास शासन मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे. मे. आयडीबीआय कॅपिटल मार्केट्स अँड सिक्यूरिटीज लिमिटेड (ICMS Ltd.) या प्रकल्प सल्लागाराकडून सदर निधीचे व्यवस्थापन करण्यात येईल. राज्य शासन हा रु. ३०० कोटीच्या निधीमधील एकमेव गुंतवणूकदार / योगदानकर्ता असेल.

१. गुंतवणूक निधीचे उद्दिष्ट्यः

- सदर निधीचे प्राथमिक उद्दिष्ट माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यभूत सेवा, इमर्सिव्ह टेक्नॉलॉजी [जसे की व्हर्चुअल रिअॅलिटी (व्हीआर), ऑगमेंटेड रिअॅलिटी (एआर), मिक्स्ड रिअॅलिटी (एमआर), इ], आर्टिफिशियल इंटेलिजेंस, स्पेशियल कम्प्युटिंग, बिग डेटा ॲनालिटिक्स, क्लाउड कम्प्युटिंग, मोबाईल टेक्नॉलॉजी, सायबर सिक्युरिटी, ॲनिमेशन/व्हिज्युअल इफेक्ट्स/गेमिंग आणि कॉमिक्स (एव्हीजीसी), ब्लॉक चेन, रोबोटिक्स, वेब३, नॅनोटेक्नॉलॉजी, क्वांटम टेक्नॉलॉजीज इ. क्षेत्रांमधील स्केलेबल आणि शाश्वत व्यवसाय उपक्रमांना गुंतवणूकीच्या माध्यमातून सहाय्य करणे.
- माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यभूत सेवा धोरण-२०२३ मधील उद्दिष्टानुसार महाराष्ट्रातील माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यभूत सेवा क्षेत्रांच्या वाढीस आणि नवोन्मेषाला पाठिंबा देऊन रोजगार, महसूल, निर्यात व बौद्धिक संपदा निर्मितीला चालना देऊन माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यभूत सेवा क्षेत्राच्या सर्वांगीण विकासाकरिता निधी उपलब्ध करणे.

२. गुंतवणूक निधीची रचना:

- भारतीय न्यास कायदा, १८८२ च्या तरतुदीनुसार स्थापन केलेल्या अपरिवर्तनीय (Irrevocable) ट्रस्टच्या प्रथम योजनेच्या स्वरूपात हा निधी स्थापन करण्यात यावा. याकरिता “महाराष्ट्र इमर्जिंग टेक्नॉलॉजी ट्रस्ट” या नावाने खाजगी ट्रस्ट स्थापन करण्यात यावा. सदर ट्रस्ट भारतीय नोंदणी कायदा, १९०८ अंतर्गत तसेच SEBI AIF Regulation, २०१२ अंतर्गत भारतीय प्रतिभूती व विनियम मंडळाकडे (सेबी) नोंदणीकृत असावा.
- राज्य शासन हे महाराष्ट्र इमर्जिंग टेक्नॉलॉजी ट्रस्ट फंडचे एकमेव गुंतवणूककर्ता व सेटलर म्हणून तर आयडीबीआय ट्रस्टीशिप सर्व्हिसेस लिमिटेड सदर ट्रस्टचे विश्वस्त म्हणून काम पाहतील.
- सदर गुंतवणूक निधीत राज्य शासन हा एकमेव गुंतवणूकदार / योगदानकर्ता असेल.
- निधी अंतर्गत गुंतवणूकीच्या अनुषंगाने कार्यवाही करण्याकरीता मे. आयडीबीआय कॅपिटल मार्केट्स अँड सर्व्हिसेस लिमिटेड (आयसीएमएस) या तज्ज्ञ संस्थेची प्रकल्प सल्लागार म्हणून नियुक्ती करण्यात येत आहे.
- निधीच्या स्थापनेसंबंधीची सर्व कार्यवाही प्रकल्प सल्लागार संस्थेमार्फत त्यांच्या खर्चातून करण्यात यावा.

३. सदर गुंतवणूक निधीचे कार्यान्वयन खालीलप्रमाणे दोन समित्यांमार्फत केले जाईल.

१) पडताळणी समिती:

सदर निधी अंतर्गत गुंतवणूक प्रस्तावांची पडताळणी करून त्यांना प्राथमिक मंजूरी देणेकरिता विकास आयुक्त (उद्योग) यांच्या अध्यक्षतेखाली पडताळणी समिती गठित करण्यात येत आहे. सदर समितीची रचना खालीलप्रमाणे असेल.

अ.क्र.	समितीतील अधिकारी	समितीतील पदनाम
१)	विकास आयुक्त (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई	अध्यक्ष
२)	अतिरिक्त/सह संचालक (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई	सदस्य
३)	उप संचालक (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई	सदस्य-सचिव
४)	प्रकल्प सल्लागार संस्थेचे दोन वरिष्ठ प्रतिनिधी	सदस्य

पडताळणी समितीची कार्ये :

- (१) प्रकल्प सल्लागार संस्थेमार्फत प्राथमिक मूल्यांकन करून सादर केलेल्या गुंतवणूक प्रस्तावांना सदर समितीद्वारे प्राथमिक मंजूरी देण्यात येईल .
- (२) प्राथमिक मंजूरी दिलेल्या प्रकल्पांची सविस्तर तपशिलवार मूल्यांकन आणि रास्त तपासणी (Due Diligence) प्रकल्प सल्लागार संस्थेमार्फत करण्यात येईल .
- (३) सविस्तर तपशिलवार मूल्यांकन आणि रास्त तपासणी (Due Diligence) झाल्यानंतर प्रकल्प सल्लागार अंतिम मंजूरी करिता प्रस्ताव गुंतवणूक समितीला सादर करतील.

२) गुंतवणूक समिती:

निधी अंतर्गत विविध व्यवसाय घटकांमध्ये गुंतवणूक करण्याकरीता सचिव (उद्योग) यांच्या अध्यक्षतेखाली गुंतवणूक समिती गठीत करण्यात येत आहे. सदर समितीची रचना खालीलप्रमाणे असेल.

अ.क्र.	समितीतील अधिकारी	समितीतील पदनाम
१)	सचिव/प्रधान सचिव/अतिरिक्त मुख्य सचिव (उद्योग), उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग, मंत्रालय, मुंबई	अध्यक्ष
२)	विकास आयुक्त (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई	सदस्य
३)	अतिरिक्त/सह संचालक (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई	सदस्य-सचिव
४)	सह /उप सचिव (उद्योग), उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग, मंत्रालय, मुंबई	सदस्य
५)	प्रकल्प सल्लागार संस्थेचे दोन वरिष्ठ प्रतिनिधी	सदस्य
६)	दोन उद्योग तज्ज्ञ	सदस्य

गुंतवणूक समितीची कार्ये :

- (१) निधी अंतर्गत विविध व्यवसाय घटकांमध्ये गुंतवणूक करणेबाबत निर्णय घेण्याचे अधिकार गुंतवणूक समितीला असतील .
- (२) पडताळणी समितीद्वारे प्राथमिक मंजूरी प्राप्त झालेल्या व प्रकल्प सल्लागार संस्थेमार्फत सविस्तर तपशिलवार मूल्यांकन आणि रास्त तपासणी (Due Diligence) होऊन सादर करण्यात आलेल्या प्रस्तावांचे गुंतवणूक समितीद्वारे पुनश्च: मूल्यांकन करण्यात येऊन गुंतवणूक प्रस्तावांना अंतिम मंजूरी देण्यात येईल.
- (३) अंतिम मंजूरीनंतर मंजूर रक्कम प्रकल्प सल्लागार पोर्टफोलिओ घटकांमध्ये गुंतवणूक करतील. प्रकल्प सल्लागाराला बँक खात्यातून निधी काढण्यासाठी विश्वस्ताची मंजूरी आवश्यक राहिल.
- (४) गुंतवणूक समितीच्या निर्णयानुसार प्रकल्प सल्लागार कंपन्यांमध्ये गुंतवणूक करेल.
- (५) सदर निधीबाबत सर्व धोरणात्मक निर्णय घेण्याचे अंतिम अधिकार गुंतवणूक समितीला असतील.

४. गुंतवणूक कार्यपद्धती:

१. प्रकल्प सल्लागारामार्फत गुंतवणूक निधीच्या उपलब्धतेबाबत संबंधित क्षेत्रांमध्ये योग्य जागरूकता निर्माण केली जाईल. प्रकल्प सल्लागार गुंतवणूकीकरिता सुयोग्य पात्र उद्योजक/व्यावसायिक/ उद्योग घटकांचा शोध (Identify) घेण्याबाबतची कार्यवाही करतील. गुंतवणूक निधीकरिता जास्तीत जास्त सुयोग्य अर्ज प्राप्त करून पोर्टफोलिओ कंपन्यांच्या प्रवर्तकांशी किंवा त्यांच्या प्रतिनिधींशी संवाद साधून त्यांना पुढील

प्रक्रियेसाठी योग्य तो सल्ला देतील. अर्जाचे प्राथमिक मूल्यांकन आणि अभ्यास करून प्राथमिक मंजूरीसाठी पडताळणी समितीपुढे प्रस्ताव सादर करतील.

२. पडताळणी समिती गुंतवणूक प्रस्तावांची छाननी करून त्यांना प्राथमिक मंजूरी देईल. पडताळणी समितीने प्राथमिक मंजूरी दिलेल्या प्रकल्पांची सविस्तर तपशिलवार मूल्यांकन आणि रास्त तपासणी (Due Diligence) प्रकल्प सल्लागार संस्थेमार्फत करण्यात येईल.
३. सविस्तर तपशिलवार मूल्यांकन आणि रास्त तपासणी (Due Diligence) झाल्यानंतर गुंतवणूक समितीद्वारे सविस्तर मूल्यांकन करण्यात येऊन गुंतवणूक प्रस्तावांना गुंतवणूक समितीमार्फत अंतिम मंजूरी देण्यात येईल.
४. गुंतवणूक समितीने अंतिम मंजूरी दिलेल्या प्रस्तावांची अनुपालनांच्या दृष्टीने त्रयस्थ तज्ज्ञ संस्थेद्वारे पुनश्च: तपासणी केली जाईल व त्यानंतर प्रकल्प सल्लागारामार्फत पोर्टफोलिओ कंपनीमध्ये इक्विटी आणि इक्विटी संबंधित साधनांच्या माध्यमातून गुंतवणूक केली जाईल.
५. गुंतवणूक करण्यात आलेल्या घटकांसोबत योग्य समन्वय ठेवून घटकांची आर्थिक स्थिती मजबूत राहणेकरिता तसेच घटकांचा कारभार योग्य पद्धतीने होणेकरिता प्रकल्प सल्लागार सल्ला व हँड होल्डिंग सहाय्य देतील.
६. प्रकल्प सल्लागार घटकांवर देखरेख व संनियंत्रणाचे काम करून गुंतवणूक समितीला नियमित अहवाल सादर करतील.
७. निधीअंतर्गत कोणत्याही व्यवसाय घटकांमध्ये गुंतवणूक करण्यापूर्वी खालील अटी व शर्तीचे पालन प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागारामार्फत केली जाईल याची दक्षता घेण्यात यावी.

(१) उद्ययोन्मुख तंत्रज्ञान क्षेत्रातील गुंतवणूकीची मागणी व राज्यामधील उद्ययोन्मुख तंत्रज्ञान क्षेत्राच्या वाढीकरीता उपलब्ध क्षमतेच्या पार्श्वभूमीवर गुंतवणूक निधीच्या एकूण रकमेच्या किमान ७५ टक्के गुंतवणूक ही नवीन उद्ययोन्मुख तंत्रज्ञानांतर्गत सूक्ष्म, लघु व मध्यम उपक्रम (एमएसएमई) क्षेत्रातील घटकांकरीता (स्टार्टअप्सकरीता) तर कमाल २५ टक्के गुंतवणूक ही उद्ययोन्मुख तंत्रज्ञान क्षेत्रातील प्रस्थापित व चांगली कामगिरी करणाऱ्या घटकांकरीता राखीव ठेवण्यात यावा.

(२) कोणत्याही एका व्यवसाय घटकामध्ये निधीच्या एकूण कॉर्पसच्या १० टक्के पेक्षा जास्त रकमेची गुंतवणूक केली जाणार नाही .

(३) निधीच्या उद्दिष्टामध्ये नमूद केलेल्या कोणत्याही एका क्षेत्रातील व्यवसाय घटकांमध्ये निधीच्या एकूण कॉर्पसच्या २५ टक्के पेक्षा जास्त रकमेची गुंतवणूक केली जाणार नाही .

५. उपरोक्तप्रमाणे गुंतवणूक निधी उभारण्याकरीता येणारा रु. ३०० कोटी इतका खर्च “मागणी क्र.के-७, मुख्य लेखाशिर्ष — २८५२-उद्योग, उप मुख्यलेखाशीर्ष ८०-सर्वसाधारण, गौणशीर्ष-१०२, औद्योगिक उत्पादकता, गटशीर्ष-००, उप गटशीर्ष-००(१६) एम-हब व व्हेंचर कॅपिटल फंडच्या माध्यमातून प्रशिक्षण, नवीन तंत्रज्ञान, भांडवल, कौशल्य,गुणवत्ता यासाठी प्रोत्साहने (कार्यक्रम) (२८५२ A०६९) उद्दिष्ट-३१-सहायक अनुदान (वेतनेत्तर)” या लेखाशीर्षाखाली त्या त्या आर्थिक वर्षात उपलब्ध असलेल्या अर्थसंकल्पीय निधीतून भागविण्यात येईल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५०४२३१७०२४२५२१० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अजित सासुलकर)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मुख्यमंत्री सचिवालय, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. मंत्री (उद्योग) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. राज्यमंत्री (उद्योग), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. मा. मंत्री (सर्व) व मा. राज्यमंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६. मा. अध्यक्ष, विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई.
७. मा. सभापती, विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई.
८. मा. उपाध्यक्ष, विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई.
९. मा. उपसभापती, विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,
१०. मा. विरोधी पक्ष नेता, महाराष्ट्र विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई.
११. मा. विरोधी पक्ष नेता, महाराष्ट्र विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई.
१२. अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१३. अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१४. अपर मुख्य सचिव, माहिती तंत्रज्ञान, मंत्रालय, मुंबई.
१५. अपर मुख्य सचिव (अत्यावश्यक सेवा विषयी), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१६. प्रधान सचिव (महसूल) महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१७. प्रधान सचिव, ग्रामविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१८. प्रधान सचिव (नवि-१) नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१९. प्रधान सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२०. प्रधान सचिव (कामगार), उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२१. प्रधान सचिव, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२२. प्रधान सचिव (ऊर्जा), उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२३. सचिव (नवि-२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२४. सचिव (मदतकार्य व पुर्नवसन) महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२५. विकास आयुक्त (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मंत्रालयासमोर, मुंबई.
२६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ, अंधेरी (पूर्व), मुंबई.
२७. महानगरपालिका आयुक्त, महानगर पालिका (सर्व)

२८. अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.
२९. व्यवस्थापकीय संचालक, सिडको, मुंबई.
३०. विभागीय आयुक्त, पुणे/नाशिक/नागपूर/औरंगाबाद/अमरावती/मुंबई.
३१. मा. मंत्री (उद्योग) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३२. मा. राज्यमंत्री (उद्योग) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३३. महानिरीक्षक, नोंदणी व नियंत्रक, मुद्रांक शुल्क, पुणे.
३४. निमंत्रक, उद्योग मित्र, मुंबई.
३५. उद्योग सह संचालक (माहिती तंत्रज्ञान), उद्योग संचालनालय, मुंबई.
३६. संचालक, सॉफ्टवेअर टेक्नॉलॉजी पार्क्स ऑफ इंडिया, मुंबई/पुणे.
३७. उप महानिरीक्षक, मुद्रांक शुल्क, मुंबई.
३८. उद्योग विभागातील सर्व सहसचिव/उपसचिव/कक्ष अधिकारी.
३९. कक्ष अधिकारी (म-१), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
४०. मुख्य सचिव यांचे वरिष्ठ स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
४१. सचिव (उद्योग) यांचे स्वीय सहाय्यक, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
४२. उप सचिव (उद्योग-२) यांचे स्वीय सहाय्यक, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई.